

**Methods for Developing the Speech of Children with Mild
Intellectual Disabilities**

Rustamova Dilnoza Kamoljon qizi

A first-year student at Kokand State University

Annotation

This article highlights the pedagogical and psychological foundations of speech development in children with mild intellectual disabilities. It analyzes speech development difficulties, their causes, and effective methods for developing and improving speech. The study also examines the impact of speech therapy sessions, game-based learning technologies, interactive teaching methods, and information and communication technologies on speech development. The findings indicate that systematic speech development activities contribute significantly to improving children's communication skills and social adaptation.

Keywords

Mild intellectual disability, speech development, special pedagogy, speech therapy, communicative skills, corrective education, interactive methods, game-based technologies, social adaptation.

Kirish

Yengil darajadagi aqliy zaif bolalar maxsus pedagogika tizimida alohida e'tibor talab qiladigan toifadagi bolalar hisoblanadi. Ushbu bolalarda bilish jarayonlarining sekin rivojlanishi bilan bir qatorda nutq rivojlanishida ham turli kamchiliklar kuzatiladi. Lug'at boyligining cheklanganligi, tovushlarni noto'g'ri talaffuz qilish, gap tuzishdagi qiyinchiliklar va muloqot faolligining pastligi ularning ta'lim jarayoniga moslashuviga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu sababli nutqni rivojlantirish maxsus ta'limning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Nutq rivojlangan sari bolaning tafakkuri, muloqot qobiliyati va ijtimoiy faolligi ham ortib boradi.

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026**

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda ilmiy-pedagogik va psixologik adabiyotlarni tahlil qilish, pedagogik kuzatuv, suhbat, qiyosiy tahlil hamda amaliy mashg'ulot metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida yengil darajadagi aqliy zaif bolalarning nutqiy rivojlanish xususiyatlari o'rganildi.

Asosiy qism

Nutq rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari

Yengil darajadagi aqliy zaif bolalarda nutqning rivojlanishi me'yordagi tengdoshlariga nisbatan sekin kechadi. Ular ko'pincha:

lug'at boyligining kamligi;

grammatik xatolar;

tovush talaffuzidagi nuqsonlar;

bog'lanishli nutqning sustligi;

muloqotga kirishishdagi qiyinchiliklar bilan ajralib turadilar.

Bu holatlar bolaning ta'lim olishiga va ijtimoiy munosabatlarga kirishishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Nutqni rivojlantirish usullari

1. Logopedik mashg'ulotlar

Logopedik mashg'ulotlar nutq nuqsonlarini bartaraf etishning asosiy vositalaridan biridir. Tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish, artikulyatsion mashqlar va fonematik eshituvni rivojlantirish orqali nutq sifatini yaxshilash mumkin.

2. O'yin texnologiyalari

Didaktik va rolli o'yinlar bolalarda nutq faolligini oshiradi. O'yin davomida bola yangi so'zlarni o'zlashtiradi, savollarga javob beradi va muloqotga kirishadi.

3. Ertak va hikoyalar bilan ishlash

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026**

Ertaklarni tinglash, qayta hikoya qilish va syujet asosida suhbat tashkil etish bolalarning bog‘lanishli nutqini rivojlantiradi. Bu usul tasavvur va fikrlash jarayonlarini ham faollashtiradi.

4. Interfaol metodlardan foydalanish

“Aqliy hujum”, “Klaster”, “Savol-javob” kabi metodlar bolalarni faol muloqotga jalb qiladi. Natijada ularning nutqiy faolligi ortadi.

5. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar

Multimedia vositalari, animatsiyalar va ta’limiy dasturlar bolalarda qiziqish uyg‘otib, nutq rivojlanishiga yordam beradi. Ko‘rgazmali materiallar yangi tushunchalarni oson o‘zlashtirish imkonini yaratadi.

Ota-onalar va pedagoglar hamkorligi

Nutq rivojlanishida ota-onalar va pedagoglarning hamkorligi muhim o‘rin tutadi. Uy sharoitida muntazam suhbatlar tashkil etish, kitob o‘qish va bolani faol muloqotga jalb qilish nutq rivojlanishini tezlashtiradi.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, nutqni rivojlantirishga qaratilgan tizimli mashg‘ulotlar yengil darajadagi aqliy zaif bolalarning kommunikativ qobiliyatlarini sezilarli darajada yaxshilaydi. Ayniqsa, logopedik mashg‘ulotlar va o‘yin texnologiyalaridan foydalanish lug‘at boyligini kengaytirish hamda bog‘lanishli nutqni shakllantirishda samarali ekanligi aniqlandi.

Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlikning kuchaytirilishi bolalarning nutq rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yengil darajadagi aqliy zaif bolalar nutqini rivojlantirish maxsus pedagogikaning muhim vazifalaridan biridir. Logopedik mashg‘ulotlar, o‘yin texnologiyalari, interfaol metodlar va zamonaviy axborot texnologiyalaridan

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026**

foydalanish nutq rivojlanishini samarali ta'minlaydi. Natijada bolalarning muloqot qobiliyati, ijtimoiy moslashuvi va ta'lim samaradorligi oshadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Vygotskiy L.S. Defektologiya asoslari. – Moskva: Prosvesheniye, 1995.
- 2.Po'latova P.M. Oligofrenopedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
- 3.Petrova V.G. Maxsus pedagogika. – Moskva, 2004.
- 4.Shomaxmudova R.Sh. Maxsus pedagogika va inklyuziv ta'lim. – Toshkent, 2021.
- 5.Rasulov A. Korreksion pedagogika asoslari. – Toshkent, 2018.
- 6.Karimova V.M. Logopediya asoslari. – Toshkent, 2017.
- 7.Nurmatova D. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2022.
- 8.Tojimuhamedov B. Bolalar psixologiyasi. – Toshkent, 2016.

